13. गीतामृतम्

સ્વાધ્યાય

1.

1) कः न जायते म्रियते वा कदाचित ?

मनुष्यः

भक्तः

आत्मा

देहः

2) कस्य मृत्यु ध्रुवः ?

पदार्थस्य

जातस्य

धनस्य

आत्मनः

3) कस्मिन् अर्थे त्वं न शोचितुमर्हसि ?

अपरिहार्ये

परिहार्ये

मरणे

दु:खे

4) कस्मिन् ते सङ्गः न स्यात् ?

कर्मणि

अकर्मणि

ज्ञाने

धने

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

5) **कः ज्ञानं लभते ?**

भक्तिमान्

गुणवान्

श्रद्धावान्

धनवान्

6) **कतिविधाः भक्ताः भवन्ति ?**

चतुर्विधाः

त्रविधाः

त्रिविधा

एकविधः

2.

1) **अजः नित्यः शाश्वतः पुरानः च कः ?**

- आत्मा अजः नित्यः शाश्वतः पुरानः च ।

2) **मृतस्य् किं ध्रुवम् ?**

- मृतस्य् जन्म ध्रुवम् ।

3) **कस्मिन् ते अधिकारः अस्ति ?**

- कर्मणि एव ते अधिकारः अस्ति ।

4) **जनः कदा शान्तिम् अधिगच्छति ?**

- जनः ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिम् अधिगच्छति ।

5) **कः भक्तः भगवतः प्रियः ?**

- तस्मात् लोकः न उद्विजते, यः लोकातम् न उद्विजते, यः च हर्षामर्षभयोद्वेगैः मुक्तः सः भक्तः भगवतः प्रियः ।

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

4.

1) न .... म्रियते वा कदाचित् आत्मा।

- जायते

2) कर्मण्ये वाधिकारस्ते मा .... कदाचन ।

- फ़लेषु

3) श्रद्धावान् लभते .... ।

- ज्ञानम्

4) बन्धं मोक्ष च या वेति सा .... सात्विकी ।

- बुद्धि:

5. रेखाङ्कितपदानां स्थाने कोष्ठकात् प्रश्नवाचकं पदं लिखित्वा प्रश्नवाक्यं रचयत ।

(किम्, कीदृशे, किम्, किदृशी, कस्य)

1) आत्मा हन्यमाने शरीरे न हन्यते ।

2) ज्ञानं लब्ध्वा शान्तिम् अधिगच्छति ?

3) सुकृतिन: जना: मां भजन्ते ।

4) सा बुद्धि: सात्विकी वर्तते ।

1) आत्मा कीदृशे शरीरे न हन्यते ?

2) किम् लब्ध्वा शान्तिम् अधिगच्छति ?

3) सुकृतिन्: जना: कम् भजन्ते ?

4) सा बुद्धि: कीदृशी वर्तते ?

6. सन्धिविच्छेदं कुरुत ।

1) अजो नित्य: = ...

- अजो नित्य: = अज: + नित्य:

2) शाश्वतोऽयम् = ...

- शाश्वतोडयम् = शाश्वत: + अयम्

3) कर्मण्येवाधिकारस्ते = ...

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

- कर्मण्येवाधिकारस्ते = कर्मणि + एव + अधिकार: + ते

4) सग्डोडस्त्वकर्मणि = ...

- सग्डोडस्त्वकर्मणि = सग्ड: + अस्तु + अकर्मणि

7. समासप्रकारं लिखत ।

1) गीतामृतम् = ...

- गीतामृतम् - षष्ठी तत्पुरुष समास:

2) कर्मण्येवाधिकारास्ते = ...

- कर्मण्येवाधिकारास्ते = नञ् तत्पुरुष समास:

3) संयतेन्द्रिय = ...

- संयतेन्द्रिय = बहुव्रीहि समास:

4) भयाभये = ...

- भयाभये - इतरेत द्वन्द् समास:

8. अधस्तनयो: श्लोकयो: पूर्ति कुरुत ।

1) जातस्य हि .... शोचितुमर्हसि ।।

- जातस्य हि ध्रुवो मृत्यु: ध्रुवं जन्म मर्तस्य च ।
- तस्मादपरिहार्येऽर्थे न त्वं शोचितुमर्हसि ।।

2) यस्मान्नोद्रिजते .... मे प्रिय: ।।

- तस्मान्नो द्रिजते लोको लोकान्नोद्विजते च य: ।
- हर्षाभर्षभयोद्रेगै: मुक्तो: य: स च मे प्रिय: ।।

9. अर्थविस्तारं कुरुत ।

1) कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फ़लेषु कदाचन ।

मा कर्मफ़लहेतुर्भु: मा ते सग्डोड्स्त्वकर्मणि ।।

- ઉપર્યુક્ત શ્લોકમાં ભગવાન કહે છે કે કર્મ કરવામાં જ તારો અધિકાર છે; તારે સદૈવ કર્મ કરતા રહેવું જોઈએ. 'આ કર્મથી મને શું મળશે' એનો તારે જરા પણ વિચાર કરવાનો નથી. કર્મના ફળનો

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in

જો તું વિચાર કરશે તો તે મર્યાદિત યા સીમિત થઈ જશે. કોઈ વ્યક્તિ અમુક વ્યવસાય કરતી હોય અને તેને તેનાથી અમુક આવક થતી હોય, પરંતુ જો તે આવકને લક્ષમાં રાખીને જ કર્મ કરે તો ક્યારેક તેને મર્યાદિત આવક થાય; તેનો માલિક તેને ફક્ત લોભવશ કામ કરનાર કર્મચારી ગણી લે. ભગવાન કહે છે કે તું કર્મના ફળની ઇચ્છાવાળો થઈશ નહી. કર્મના અભાવમાં, કર્મ ન કરવામાં તારી વૃત્તિ ન થાઓ.

2) श्रद्धावान लभते ज्ञानं तत्पर: संयतेन्द्रिय: ।

ज्ञानं लब्धा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ।।

- ગ્યાન મેળવવા ઇચ્છનારમાં પહેલા શ્રદ્ધા હોવી જોઈએ. ગીતાકારે પહેલેથી કહ્યું છે કે यो यच्छ्रद्ध: एव स:, અથવા જે જેવી શ્રદ્ધા યા ભાવના રાખશે તેને તેવું ફળ મળશે. આમ શ્રદ્ધાળુ માણસને જ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ થાય છે; તેનાથી આગળ જેણે પોતાની ઇંદ્રિયો પર વિજય મેળવ્યો હોય તેને જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે અને ટુંક સમયમાં તે પરમ શાંતિનો અધિકારી પણ બને છે.

3) चतुर्विधा भजन्ते मां जना: सुकृतिनोऽ्जुन् ।

आर्तो जि ज्ञा सुर र्था र्थी ज्ञानी च भारतर्षभ् ।।

- ઉપર્યુક્ત શ્લોકમાં ગીતાના મહાન ઉપદેશક ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ અર્જુનને કહે છે કે શ્રેષ્ઠ ભરવંશી રાજા અર્જુન ! ચાર પ્રકારના સદાચારી ભક્તો મને ભજે છે : (1) આર્ત-દુખી: (કોઈ કારણથી દુ:ખમાં આવી પડીને ભગવાનનું ભજન કરે તે आर्त પ્રકારનો ભક્ત છે.) (2) જિજ્ઞાસુ - (ઇશ્વરના સ્વરૂપને જાણવાની ઇચ્છાવાળો જિજ્ઞાસુ ભક્ત છે.) (3) અર્થાર્થી - સંસારના પદાર્થોની કામના ધરાવતો ભક્ત (ધન, પદ, સંતાન વગેરે જેવા સાંસારિક પદાર્થોની પ્રાપ્તિ કરવાની કામનાથી ભગવાનની ભક્તિ કરનાર અર્થાર્થી ભક્ત છે.) (4) જ્ઞાની - જેને સંસારની અનિત્યતા, આત્માની અમરતા તથા ઇશ્વરના સ્વરૂપનું જ્ઞાન થઈ ગયું છે તે ભક્ત જ્ઞાની ભક્ત છે.)

Get More Learning Materials Here : CLICK HERE www.studentbro.in